

**Σχεδιάζοντας και ανασχεδιάζοντας κείμενα στο
πλαίσιο της γλωσσικής διδασκαλίας**

Στάθης Λεουτσάκος

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2019

Άξονες ΠΣ για τη Γλώσσα

- Διαδικασίες κατανόησης κειμένων
- Διαδικασίες παραγωγής γραπτού, προφορικού και πολυτροπικού λόγου

Παραγωγή λόγου

Σχέδιο

- Γραπτά κείμενα
- Προφορικά κείμενα

- Γραπτά κείμενα
- Προφορικά κείμενα

+

- Πολυτροπικά κείμενα

Η λογική του Σχεδίου

- Διαθέσιμα σχέδια
- Σχεδιασμός
- Ανασχεδιασμός

Αντιλήψεις για τη μαθητική παραγωγή γραπτού λόγου

Παραδοσιακή αντίληψη

- Το κείμενο ως τελικό προϊόν για αξιολόγηση
- Το γράψιμο ως ατομική «κατάθεση»

Σύγχρονη αντίληψη

- Το κείμενο ως μεταβαλλόμενη οντότητα
- Το γράψιμο ως «διαδικασία»

Τα υλικά της παραγωγής λόγου

- Γνώσεις για τη Γλώσσα και τα Κείμενα
- Γνώσεις από τα Κείμενα
- Γνώσεις για τη Διαδικασία και τις Στρατηγικές παραγωγής των κειμένων

Η γραπτή κριτική παραγωγή λόγου στις εξετάσεις περιλαμβάνει

- **επικοινωνιακό πλαίσιο** (πομπός, δέκτης, σκοπός, κειμενικό είδος)
- **γραπτά κείμενα επιχειρηματολογίας** (καταγραφή και τεκμηρίωση άποψης με επιχειρήματα & αποδεικτικά στοιχεία)
- **αξιοποίηση των κειμένων αναφοράς**

Η γραπτή κριτική παραγωγή λόγου στις εξετάσεις ζητά από τους μαθητές

- τειμηριωμένη προσωπική γνώμη για θέσεις, απόψεις, ερωτήματα που θέτουν τα γλωσσικά κείμενα αναφοράς
- τειμηριωμένη συμφωνία με θέσεις, απόψεις κ.ά. του συγγραφέα
- τειμηριωμένη διαφωνία με προβλήματα, θέσεις, προιαταλήψεις κ.ά. του συγγραφέα

Τι αποφεύγουμε στην κριτική παραγωγή λόγου;

- Την αποστήθιση έτοιμου υλικού
- Τις λίστες ιδεών

Προετοιμασία παραγωγής λόγου (πριν)

- **Επιλογή κειμένων** σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα, τις εμπειρίες των μαθητών και την επικαιρότητα – Καταιγισμός ιδεών για τη θεματική/διδακτική ενότητα
- Επεξεργασία **δικτύου κειμένων** (στην ολομέλεια, σε ομάδες, σε δυάδες ή ατομικά)
- Παρατήρηση **κειμενικών συμβάσεων** για ενδεχόμενη αξιοποίησή τους στην παραγωγή λόγου
- **Συλλογή πληροφοριών** από δίκτυα κειμένων & συζήτηση στην τάξη (σημειώσεις στο τετράδιο)
- **Κατανόηση θέματος** παραγωγής λόγου
- **Συσχετισμός πληροφοριών με το θέμα** (συνάφεια)
- **Ταξινόμηση/οργάνωση πληροφοριών** (ως προς τη σπουδαιότητα και τη σχέση μεταξύ τους)

1η συγγραφή του κείμενου (κατά τη διάρκεια)

- Οργάνωση υλικού σε παραγράφους
- Σύνταξη παραγράφων με συνοχή και αλληλουχία, κατάλληλο ύφος κ.ά.
- Έλεγχος για ορθογραφικά, ειφραστικά, τυπικά χαρακτηριστικά κειμενικού είδους κ.ά.

Αναθεώρηση της παραγωγής λόγου (μετά)

- **Αυτοδιόρθωση** με βάση κριτήρια (ρουμπρίκα) αξιολόγησης (π.χ. πληρότητα, συνάφεια, συνοχή, αλληλουχία, σαφήνεια, καταλληλότητα ύφους κ.ά.) **ή**
- **Ετεροδιόρθωση** από συμμαθητή/κριτικό φίλο με βάση κριτήρια (ρουμπρίκα) αξιολόγησης
- **2^η συγγραφή** μετά την αυτοδιόρθωση ή ετεροδιόρθωση
- **Διόρθωση τετραδίων από διδάσκοντα** με κάποιο σχόλιο σχετικό με τη σύγκριση των δύο εκδοχών και συμπλήρωση μιας περιγραφικής φόρμας
- **Αναστοχασμός** για δυσκολίες, προβλήματα, θετικά ή αρνητικά σημεία (σε ειδική φόρμα)

Σύνοψη σταδίων σχεδιασμού της παραγωγής λόγου

- **ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ** (θέμα, σκοπός, αποδέκτης, είδος κειμένου)
- **ΣΥΛΛΟΓΗ ΥΛΙΚΟΥ** (π.χ. έρευνα σε κείμενα αναφοράς, καταιγισμός ιδεών)
- **ΟΡΓΑΝΩΣΗ/ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ** πληροφοριών (π.χ. οπτικοποιήσεις, σημειώσεις κ.ά.)
- **ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ** (1^η σύνταξη του κειμένου)
- **ΕΛΕΓΧΟΣ** μορφής (ευστοχία, ακρίβεια, ύφος), δομής (συνοχή, αλληλουχία) και νοήματος (συνάφεια, πληρότητα) [από μαθητή ή συμμαθητή και εκπαιδευτικό]
- **ΑΝΑΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ** (2^η σύνταξη κειμένου) – «τελική» εκδοχή
- **ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ** (δυσκολίες και αντιμετώπιση/θετικά και αρνητικά σημεία)

1^ο διδακτικό παράδειγμα

Βλέπε στον *φάκελο του εκπαιδευτικού* (σελ. 172-185) την πρόταση:

«Διαρροή επιστημόνων» στο εξωτερικό

Δίκτυο κειμένων

- Πιέρρος, Βασίλης. (2017, 5 Ιουλίου). 'Brain Drain' or 'Brain Gain'? Από τη “διαρροή” στην “κυκλοφορία εγκεφάλων”. Ανακτήθηκε 23/03/2018.
- Μανιφάβα, Δήμητρα. (2016, 20 Ιουλίου). 'Η Ελλάδα «εξάγει»... ανθρώπινο κεφάλαιο'. Ανακτήθηκε 23/03/2018.
- Gandolfo, Romolo. (1991, 16 Ιουνίου). 'Το γλωσσάρι της μετανάστευσης'. Εφημερίδα: Το Βήμα.
- Κανέλλος, Νίκος (2017, 30 Νοεμβρίου). 'Το αντίδοτο στο Brain Drain'. Huffpost. Ανακτήθηκε 23/03/2018.
- Ανώνυμος συγγραφέας. (2016, 21 Ιουλίου). 'Ποια είναι η γενιά του BRAIN GAIN'; Ηλεκτρονική εφημερίδα: Ka-business.gr. Ανακτήθηκε 23/03/2018.
- Ζωγράφος, Χρήστος. (2017, 2 Φεβρουαρίου). 'Η πρωτοβουλία Brain Gain των Ελλήνων επιστημόνων που έφυγαν στο εξωτερικό' στο iefimerida: «Θα γυρνούσα πίσω αν...». Iefimerida. Ανακτήθηκε 23/3/2018.
- Στείρης, Γιώργος. (2017, 28 Μαρτίου). 'Brain drain: Η Ελλάδα ξαναγίνεται κόσμος'. Huffpost. Ανακτήθηκε 23/03/2018.

Θέμα για κριτική παραγωγή λόγου

Ποιους προβληματισμούς/ερωτήματα σας προκαλούν τα κείμενα που θα μελετήσετε σε σχέση με το επαγγελματικό σας μέλλον; Να αναπτύξετε, ως τελειόφοιτος/-η του Λυκείου, τους προβληματισμούς σας αυτούς συμφωνώντας ή διαφωνώντας με αυτούς που θεωρούν ότι η καλύτερη λύση για το επαγγελματικό σας μέλλον είναι η φυγή για το εξωτερικό. Το κείμενό σας αυτό (περίπου 300 λέξεων) να το στείλετε σε έναν από τους συγγραφείς των κειμένων που μελετήσατε ως απαντητικό σχόλιο στο διαδικτυακό τους κείμενο ή ως επιστολή, έντυπη ή ηλεκτρονική (μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου).

Ενδεικτικές ερωτήσεις συλλογής πληροφοριών

- Να εντοπίσετε και να σημειώσετε επιγραμματικά τους λόγους της ‘διαρροής των επιστημόνων’ και τους τρόπους που, κατά τη γνώμη των συγγραφέων, το φαινόμενο θα μπορούσε να αντιστραφεί στην Ελλάδα (σε όλα τα κείμενα).
- Σε τι διαφοροποιείται η οπτική για τη ‘διαρροή επιστημόνων’ του Γιώργου Στείρη από την οπτική των συγγραφέων των άλλων κειμένων.
- Ποια επιχειρήματα και αποδεικτικά στοιχεία χρησιμοποιεί ο Γιώργος Στείρης προκειμένου να στηρίζει τη στάση του απέναντι στη ‘διαρροή Ελλήνων επιστημόνων’ στο εξωτερικό διαχρονικά;

Φόρμα αναστοχασμού

Πίνακας

Ηρθε η ώρα να προβληματιστώ για το κείμενο που έγραψα...

- Τι με δυσκόλεψε κατά τη διαδικασία της γραφής του κειμένου μου;
_____
_____
- Πώς προσπάθησα να αντιμετωπίσω τις δυσκολίες που είχα;
_____
_____
- Τι άλλη βοήθεια θα ήθελα;
_____
- Ποιες στρατηγικές εφάρμοσα (π.χ. έκανα σχεδιάγραμμα των ιδεών μου, πώς βρήκα ιδέες και υποστηρικτικό υλικό για το κείμενό μου, με ποιους τρόπους το οργάνωσα κ.ά.);
_____
_____

Ενδεικτικά κριτήρια αξιολόγησης εργασιών

Στις σελίδες 68-69 από τον *φάκελο του εκπαιδευτικού*

- Γραπτών εργασιών
- Προφορικών ανακοινώσεων
- Πολυτροπικών παρουσιάσεων

2^ο διδακτικό παράδειγμα

Από *φάκελο μαθητή* ως δίκτυο επιλέγουμε τα κείμενα (*Δίκτυο κειμένων*):

- Κανείς δε στέλνει σήμερα γράμματα (Τσαλικογλου/ σ. 8)
- Εικονικός κόσμος, πραγματιές συμπεριφορές (Christakis & Fowler, σ. 14)
- Τα κοινωνικά δίκτυα θρέφουν τον ναρκισσισμό των χρηστών (Λιάπης, σ. 23)
- Γελοιογραφίες (σ. 130)

Και συμπληρώνουμε και με άλλα δικά μας...

Θέμα κριτικής παραγωγής λόγου

Αξιοποιώντας το υλικό (επιχειρήματα, απόψεις, παραδείγματα, εκφράσεις κ.ά.) από τα κείμενα ή και δικές σας σκέψεις, να τεκμηριώσετε τη συμφωνία ή τη διαφωνία σας απέναντι στην κυριαρχία της ηλεκτρονικής επικοινωνίας στην εποχή μας είτε με την ιδιότητά σας ως μαθητές είτε υιοθετώντας την ιδιότητα ενός συγγραφέα/λογοτέχνη. Το κείμενό σας θα δημοσιευτεί σε ένα μαθητικό ή λογοτεχνικό περιοδικό (γύρω στις 350 λέξεις).

Φάσεις διδασκαλίας

- **Ομαδική εργασία** σε 4μελεις ή 5μελεις ομάδες – εστίαση σε πληροφορίες σχετικές με το θέμα
- **Ανακοινώσεις και καταγραφή** συναφών πληροφοριών από την κάθε ομάδα - Διάλογος
- **1^η συγγραφή** της παραγωγής λόγου (ατομικά)
- **Αυτοαξιολόγηση** (με ειδική φόρμα κριτηρίων) **ή**
- **Ετεροαξιολόγηση** από κριτικό φίλο/συμμαθητή (με την ίδια φόρμα κριτηρίων)
- **2^η συγγραφή** της παραγωγής λόγου (ατομικά)
- **Παράδοση τετραδίου σε εκπαιδευτικό** για συγκριτικό σχόλιο και ποιοτική αξιολόγηση της τελικής ειδοχής (με ειδική φόρμα)